

Klinická psychologie II (PSY499)

Základní charakteristika kurzu

Studentům bude v rámci kurzu představena klinická psychologie jako samostatná vědní disciplína studující duševní život člověka na kontinuu zdraví – nemoc v biopsychosociálních souvislostech. Frekventanti získají základní znalosti o vybraných diagnostických kategoriích (jejich etiopatogenezi, diagnostických kritériích a diferenciální diagnostice), možnostech práce klinického psychologa, jeho metodách a postupech (prevence, diagnostika, terapie a rehabilitace).

Prerekvizitou kurzu je absolvování předmětu Klinická psychologie I (PSY410).

Kurz navazuje na poznatky z vývojové psychologie, obecné psychologie, psychologie osobnosti, neurověd, psychopatologie a psychodiagnostiky.

Garance a přednášející

Garance:

Odborný garant: PhDr. Radka Neužilová Michalčáková, Ph.D.

Asistentka předmětu: Mgr. Kristína Kicková

email: michalca@fss.muni.cz, 416519@mail.muni.cz

Konzultace prostřednictvím e-mailu, případně po předchozí domluvě e-mailem (kancelář č. 244, IVDMR FSS MU)

Přednášející:

Mgr. Radka Alexandrová

Mgr. Petra Bučková

PhDr. Táňa Fikarová, Ph.D.

PhDr. Lucie Vlček Pelková, Ph.D.

Mgr. Milan Pilát

MUDr. Bc. Libor Ustohal, Ph.D.

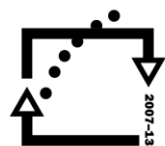
Tematické okruhy

- Krizová intervence
- Psychoonkologie
- Dětská klinická psychologie
- Psychofarmakologie
- Psycholog a paliativní péče
- Poruchy příjmu potravy

Výuka

Výuka probíhá v jarním semestru, harmonogram je následující:

Datum	čas	forma výuky	téma	přednášející
22.2.2017	15:15-16:45	přednáška	Krizová intervence	PhDr. T. Fikarová, Ph.D.
	17:00-18:30	seminář skupina A	Krizová intervence	
1.3.2017	15:15-16:45	seminář skupina B		
	17:00-18:30	seminář skupina C		
8.3.2017	15:15-16:45	přednáška	Psychoonkologie	Mgr. P. Bučková
	17:00-18:30	seminář skupina A	Psychoonkologie	
15.3.2017	15:15-16:45	seminář skupina B		
	17:00-18:30	seminář skupina C		
22.3.2017	15:15-18:30	přednáška	Dětská klinická psychologie	Mgr. M. Pilát
5.4.2017	15:15-16:45	přednáška	Dětská klinická psychologie	Mgr. M. Pilát
	17:00-18:30	seminář skupina A	Dětská klinická psychologie	
12.4.2017	15:15-16:45	seminář skupina B		
	17:00-18:30	seminář skupina C		
19.4.2017	15:15-16:45	přednáška	Psychofarmakologie	MUDr. Bc. L. Ustohal, Ph.D.
3.5.2017	15:15-16:45	přednáška	Psycholog a paliativní péče	Mgr. R. Alexandrová
	17:00-18:30	seminář skupina A	Psycholog a paliativní péče	
10.5.2017	15:15-16:45	seminář skupina B		
	17:00-18:30	seminář skupina C		
17.5.2017	15:15-18.30	přednáška	Poruchy příjmu potravy	PhDr. L. Vlček Pelková, Ph.D.

Anotace témat

Krizová intervence

Přednášková část

Cílem teoretické části je seznámit studenty se základními východisky krizové intervence, teoretickými základy krizové intervence, dále příčinami, typologií a fázemi krize. Nastítnit řešení krize, vyrovnávací strategie (laická a odborná pomoc, svépomoc). Dále bude věnována pozornost těmto tématům: krizová intervence - principy a postupy, odlišnosti a společné rysy krizové intervence a telefonní krizové intervence, etika krizové intervence, legislativní hledisko v krizové intervenci a možnosti terapie u posttraumatické stresové poruchy, práce s hněvem, panickými stavy, suicidální problematikou, akutní reakcí na stres.

Seminář

V seminární části se zaměříme na osobnost krizového intervenanta, vzdělávání a výcviky krizové intervence, zásady vedení krizového rozhovoru, významná specifika krizové intervence. Součástí semináře budou kazuistické ukázky a praktický nácvik dovedností.

Psychoonkologie

Přednášková část

Cílem přednášky bude seznámit studenty se základními tématy, která jsou určující pro práci psychologa na pracovišti onkologie. Onkologické onemocnění, psychosociální souvislosti, fáze onkologického onemocnění, strategie zvládnutí (copingové mechanismy), zásady komunikace s pacientem, krizová intervence, psychohygiena doprovázejících, sociální opora. Prevence syndromu vyhoření.

Seminář

- 1) První část bude věnována problematice fází vyrovnávání se se smrtí dle Kübler-Rossové - popření, zlost a hněv, smlouvání, deprese, přijetí. Studenti ve 2-3 členných skupinách zpracují jedno z pěti témat – fází (specifikace vybrané fáze, popis emočního doprovodu, zvládacích strategií, obranných mechanismů atd., na závěr doplnění návrhů možné psychologické intervence) a v ppt prezentaci v trvání 5 minut přednesou na semináři. Následovat bude společná diskuse. K jednotlivým tématům se studenti přihlašují přes IS – *Rozpisy témat* (skupina A do 26.2.2017, skupiny B a C do 5.3.2017), nejpozději dva dny před konáním semináře (skupina A - 6.3., skupiny B a C - 13.3.) vloží ppt prezentaci do

odevzdávárny v Isu – Skupinový seminární úkol – příslušná seminární skupina. V rámci každé seminární skupiny si studenti rozdělí témata tak, aby pokryla celou problematiku (zazní všechna témata).

Zpracování skupinového seminárního úkolu je hodnoceno vyhověl/nevyhověl, sděleno bude vyučujícím na semináři.

- 2) Druhá část semináře bude věnována problematice psychohygieny doprovázejících: motivace pomáhajících, podmínky vzniku syndromu pomáhajících, znaky patologického syndromu pomáhajících, prevence vzniku syndromu vyhoření.

Dětská klinická psychologie

Přednášková část

V rámci přednášky budou představena vybraná témata dětské klinické psychologie - dětská klinická psychologie jako profesní zaměření a formální odbornost (systém vzdělávání; zákonné zakotvení oboru; profesní prolínání a spolupráce). Specifika a etický kontext práce s dětmi a dospívajícími (nároky na odbornost a osobnost klinického psychologa; etika práce s dětmi). Klasifikace klinicko-psychologické problematiky dětí a dospívajících (fyziologické a patologické symptomy během vývoje; dětská klinická psychologie v MKN 10; poruchy vývojové a pervazivní, pro dětský věk specifické, ostatní se zřetelem na klinický obraz v dětském věku; klinicko-psychologická problematika jednotlivých vývojových etap; kazuistické příklady). Psychosomatické nemoci v dětství a dospívání (povaha a zdroje psychosomatických poruch; rodinné aspekty psychosomatických poruch; psychoterapie u psychosomatických onemocnění). Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí (rodinný kontext nemoci a reakce rodiny na sdělení závažné diagnózy u dítěte; chronicky nemocné dítě; zvládání nemoci a bolesti u dětí). Klinicko-psychologické vyšetření a diagnostické metody (možnosti a metody hodnocení psychického vývoje; diagnostika inteligence; diagnostika dílčích schopností, znalostí a dovedností; diagnostika osobnosti a rodinných vztahů). Možnosti psychoterapie u dětí a dospívajících (formy, zacílení a zvláštnosti psychoterapie s dětmi).

Seminář

V semináři budou probrány některé modelové kazuistiky demonstrující klinicko-psychologickou problematiku typickou pro vývojové období určitého věku (poruchy autistického spektra, ADHD, psychosomatické nemoci, poruchy chování), kontext doporučení

dětského klienta (otázka požadavku a motivace ke spolupráci, vyšetření), klinicko-psychologická anamnéza (dosavadní průběh (zrání) onemocnění, vývoj a naléhavost symptomatiky; kontext rodiny a širší vztahové sítě), použité diagnostické metody a stanovování diagnózy (strategie výběru a klinické užití diagnostických metod; diferenciální diagnostika), návaznost a možnosti terapie, spolupráce s dalšími odborníky (forma a zacílení PT, možnosti a koordinace spolupráce s dalšími zainteresovanými odborníky).

Psychofarmakologie

Přednášková část

Přednáška se bude zabývat biologickými léčebnými metodami v psychiatrii, které lze rozdělit na farmakologické a nefarmakologické. Z farmakologických metod budou probrány jednotlivé skupiny psychofarmak a to konkrétně antidepresiva, antipsychotika, tymoprofylaktika (stabilizátory nálady), anxiolytika, hypnotika, psychostimulancia, kognitiva a neuroprotektivní látky. Pozornost bude věnována jejich dalšímu dělení, mechanismu účinku, indikacím, ale i nežádoucím účinkům. Z nefarmakologických metod bude probrána elektrokonvulzivní terapie (ECT), ale i modernější neurostimulační metody jako je repetitivní transkraniální magnetická stimulace (rTMS), stimulace nervu vagu (VNS) a hluboká mozková stimulace (DBS). Z dalších nefarmakologických metod bude zmíněna fototerapie a spánková deprivace.

Psycholog a paliativní péče

Přednášková část

Přednáška představí obor paliativní péče, hlavně pak roli a práci klinického psychologa v prostředí nevléčitelně nemocných a umírajících pacientů. Snaží se přiblížit základní principy tohoto oboru, kde se klade důraz na holistický přístup a psycholog je součástí pečujícího týmu, zaměřeného na kvalitu života pacientů a jejich rodin. Popisuje jejich prožívání a potřeby a nastiňuje konkrétní postupy, jak s těmito emocemi a potřebami pracovat. Dotýká se tabuizované tematiky smrti a snaží se přiblížit specifické postupy psychologické práce jako pomoc při vyrovnávání se s koncem života, doprovázení umírajícího, krizovou intervencí při úmrtí, práci s pozůstalými a truchlením apod. Zdůrazňuje také důležitost kvalitní komunikace v tomto prostředí.

Seminář

Témata semináře budou do jisté míry vycházet z diskuse skupiny. Pozornost bude věnována práci psychologa s nevléčitelně nemocnými a umírajícími, případně jejich rodinami. Dalšími tématy budou specifika komunikace a sebereflexe v roli psychologa. Tématika bude podložena kazuistikami z klinické praxe.

Poruchy příjmu potravy

Přednášková část

Poruchy příjmu potravy patří mezi multifaktoriálně podmíněná psychosomatická onemocnění. Představeny budou jejich jednotlivé formy, patogeneze, dynamika průběhu, související témata jako jsou osobnostní predispozice, jídelní návyky v rodině, emoční deficity nemocných, rodinné souvislosti atd. Prezentovány budou přínosy různých psychoterapeutických směrů v léčbě poruch příjmu potravy a konkrétní terapeutické postupy. Zdůrazněny budou přednosti týmové spolupráce v léčbě těchto často rezistentních onemocnění a v dynamice vztahu mezi pacienty a ošetřujícím personálem.

Požadavky pro získání zápočtu a zkoušky

Zápočet je udělován za aktivní účast na seminářích (povolena je maximálně 1 absence během semestru) a vypracování dvou seminárních úkolů.

- 1) skupinový seminární úkol (viz seminář věnovaný tématu Psychoonkologie)
- 2) seminární práce

témata seminární práce:

- Poruchy příjmu potravy
  - Psychoonkologie
  - Psychosomatická onemocnění v dětství
  - ADHD
- } aktuální poznání

Cílem je prokázat schopnost z takto široce vymezených oblastí vyextrahovat konkrétní podtéma (tzn. specifický problém) a zpracovat je za použití aktuálních informací a zdrojů.

Práci je potřeba vystavět na minimálně pěti odborných pramenech (za ty jsou považovány monografie a empirické studie uveřejněné v odborném tisku - domácím i zahraničním, využijte fulltextových databází MU) publikovaných během posledních 10 let. V textu je možné odkazovat se i na odborné zdroje z jiných vědeckých disciplín (fyziologie, neurologie,

apod.). Zapotřebí je důsledné odkazování se na prameny dle citačních standardů APA a dodržování zásad psaní odborného textu. Seminární práce má být odborným textem přibližně odpovídajícím přehledové studii.

Rozsah seminární práce je minimálně 9 000 znaků s mezerami (5 normostran) a maximálně 10 800 znaků s mezerami (6 normostran). Do rozsahu se nezapočítává titulní strana práce a seznam literatury.

Termín odevzdání: nejpozději 23. 4. 2017 (**uložit do odevzdáárny v ISu – Seminární práce**). U prací odevzdaných po tomto datu budou za každý den prodlení odečteny 3b z celkového hodnocení seminární práce, maximální doba prodlení je 5 dnů (poté již práce nebudou přijaty k hodnocení).

Seminární práce bude hodnocena podle vyhovění následujícím kritériím:

- odborné zpracování tématu (výběr tématu, schopnost identifikace klíčových otázek, vhlad autora do problematiky, schopnost kritického myšlení, přínos, nový pohled) - 10b
- struktura textu, forma, citace - 10b
- literatura (dostatečný počet odborných zdrojů /splnění minimálních požadavků neznamená automaticky maximální bodové hodnocení/, jejich smysluplné využití, výběr relevantní odborné literatury) - 10b

Bodově se hodnotí míra vyhovění výše uvedeným kritériím, neúspěšně vypracované seminární práce - které nedosáhnou minimálního počtu bodů - 15b, budou vráceny k přepracování. Z celkového hodnocení přepracované práce se automaticky odečítá 5 bodů jako sankce za předchozí nezdařený pokus. Nedodržení předepsaného rozsahu je rovněž důvodem k vrácení seminární práce.

Zkoušky je možné se zúčastnit po splnění podmínek nutných k získání zápočtu. Zkouška probíhá formou písemného testu. Pro úspěšné zvládnutí testu je zapotřebí získat alespoň 50% bodů.

Hodnocení v předmětu je dáno výsledky za seminární práci (30%) a výkonem při zkoušce (70%).

Celkové hodnocení:

90 – 100 bodů	A
80 – 89 bodů	B
70 – 79 bodů	C
60 – 69 bodů	D
50 – 59 bodů	E

Za úspěšné absolvování kurzu získá student 5 kreditů.

Literatura

Doporučená ke zkoušce:

Agedent, G., Schulze-Ktreilkamp, U., & Tschuske, V. (2010). *Psychoonkologie v praxi*. Praha: Portál.

Češková, E., & Valčíková, I. (2007). Farmakoterapie mentální anorexie. *Česká a slovenská psychiatrie*, 103, 6, 263-266.

Höschl C., Libiger J., & Švestka J., eds. (2004). *Psychiatrie* (II. doplněné a opravené vydání). Praha, Tigis, s.r.o.

Kocourková J. et al (1997). *Mentální anorexie a mentální bulimie v dětství a dospívání*. Praha: Galén.

Krejčířová, D., & Říčan, P. (2006): *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada.

Krch, F. D. a kol. (2005). *Poruchy příjmu potravy*. Praha: Grada.

Kubíčková, N. (2001). *Zármutek a pomoc pozůstalým*. Praha: ISV nakladatelství.

Langmeier, J., Balcar, K., & Špitz, J. (2000). *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál.

Lukasová, E. (1998). *I tvoje utrpení má smysl*. Brno: Cesta.

Matějček Z. (2011). *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál.

Mezinárodní klasifikace nemocí. 10. revize. Duševní poruchy a poruchy chování. Popisy klinických příznaků a diagnostická vodítka. (1992, 1997, 2000) Praha: Psychiatrické centrum.

Němečková, P. (2002). Poruchy příjmu potravy. *Psychiatrie pro praxi*, 3, 124–128.

Papežová, H. ed. (2010). *Spektrum poruch příjmu potravy*. Praha: Grada.

Payenová, S., Seymourová, J., & Ingletonová, Ch., eds. (2007). *Principy a praxe paliativní péče*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu.

Raboch, J., & Zvolský, P. (2001). *Psychiatrie*. Praha: Galén.

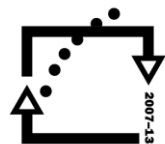
Sláma, O., Kabelka, L., Vorlíček, J. et al. (2007). *Paliativní medicína pro praxi*. Praha: Galén.

Smolík, P. (2002). *Duševní a behaviorální poruchy*. Praha: Maxdorf.

Svoboda, M., & Češková, E. (2006). *Psychopatologie a psychiatrie*. Praha: Portál.

Vorlíček,
Z., &

J., Adam,

Pospíšilová, Y., eds. (2004). *Paliativní medicína* (II. vydání). Praha: Grada.

Další vybrané zdroje:

Baštecká, B., & Goldmann, P. (2005). *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál.

Baštecká, B. (2003). *Klinická psychologie v praxi*. Praha: Portál.

Cohen, R. M. (2002). *Nejčastější psychické poruchy v klinické praxi*. Praha: Portál.

Danzer, G. (2001). *Psychosomatika - celostný pohled na zdraví těla i duše*. Praha: Portál.

Frankl, V. E. (1994). *Vůle ke smyslu*. Brno: Cesta.

Gambrill, E., D. (2012). *Critical thinking in clinical practice: improving the quality of judgments and decisions*. Hoboken: John Wiley & Sons.

Haškovcová, H. (2007). *Thanatologie*. Praha: Galén.

Holland, J., C., Breitbart, W. S., Jacobsen, P. B., Lederberg, M. S., Loscalzo, M. J., & McCorkle, R., eds. (2010). *Psycho-Oncology*. New York: Oxford University Press.

Honzák, R. (1999). *Komunikační pasti v medicíně*. Praha: Galén.

Honzák, R. (1989). *I v nemoci si buď přítelem*. Praha: Avicenum.

Honzák, R. (2005). *Úzkostný pacient*. Praha: Galén.

Höschl, C. (1996). *Psychiatrie pro praktické lékaře*. Praha: Nakladatelství H & H.

Chvála V., & Trapková L. (1998). Poruchy příjmu potravy z hlediska vývoje rodinného systému. *Česká a slovenská psychiatrie*, 5, 252-262.

Janáčková, L. (2007). *Bolest a její zvládnání*. Praha: Portál.

Janík, A., & Dušek, K. (1987). *Diagnostika duševních poruch*. Praha: Avicenum.

Konečný, R., & Bouchal, M. (1979). *Psychologie v lékařství*. Praha: Avicenum.

Kratochvíl, S. (1997). *Základy psychoterapie (současné směry)*. Praha: Portál.

Křivohlavý, J. (1991). *Křesťanská péče o nemocné*. Praha: Advent.

Křivohlavý, J. (1992). *Bolest – její diagnostika a psychoterapie*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví.

- Křivohlavý, J. (2001). *Psychologie zdraví*. Praha: Portál.
- Křivohlavý, J. (2002). *Psychologie nemoci*. Praha: Grada.
- Kübler-Ross, E. (1992). *Hovory s umírajícími*. Praha: Signum unitatis.
- Mentzos, S. (2000). *Rozumíme sami sobě?* Praha: NLN.
- Mohapl, P. (1992). *Úvod do psychologie nemoci a zdraví*. Olomouc: Vydavatelství UP.
- Morschitzky, H. & Sator, S. (2007). *Když duše mluví řečí těla*. Praha: Portál.
- Murray Parkes, C., Relfová, M., & Couldricková, A. (2007). *Poradenství pro smrtelně nemocné a pozůstalé*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu.
- Papežová H. (2000). *Anorexia nervosa*, Příručka pro všechny, kteří nemocí trpí – postižené samotné, jejich rodiny, přátele a partnery a některé odborníky (učitele a lékaře první linie), Praha: Psychiatrické centrum.
- Papežová H. (2003). *Bulimia nervosa*, Příručka pro všechny, kteří nemocí trpí – postižené samotné, jejich rodiny, přátele a partnery a některé odborníky (učitele a lékaře první linie), Praha: Psychiatrické centrum.
- Pomerantz, A., M. (2014). *Clinical psychology: science, practice, and culture*. Los Angeles: Sage.
- Poněšický, J. (2002). *Psychosomatika pro lékaře, psychoterapeuty i laiky*. Praha: Triton.
- Roberts, M., C., Aylward, B., S., & Wu, Y., eds. (2014). *Clinical practice of pediatric psychology*. New York: Guilford press.
- Sommers-Flanagan, J., & Sommers-Flanagan, R. (2014). *Clinical interviewing*, 5th ed. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Svatošová, M. (1999). *Hospice a umění doprovázet*. Praha: Ecce homo.
- Tisovská, D., & Běhanová, J. (2006). *Rozluč se, ale neříkej sbohem*. Příručka doporučení pro truchlící a doprovázející v zármutku. Tábor: Hospicové hnutí.
- Treasure, J., Schmidt, U., Furth, E. (2003). *Handbook of Eating Disorders*. Chicheser: John Wiley & Sons.
- Vodáčková, D. a kol. (2002). *Krizová intervence*, Praha: Portál.

Vymětal, J. (2000). *Základy lékařské psychologie*. Praha: Grada.

Vymětal, J. (2003). *Lékařská psychologie*. Praha: Portál.

Vymětal, J. a kol. (2000). *Speciální psychoterapie (úzkost a strach)*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek.

Zvolský, P. a kol. (1996). *Speciální psychiatrie*. Praha: Karlova univerzita.

Další literatura bude doplněna během výuky.

